

1982/83:82

Tisdagen den 15 februari

Kl. 15.00

1 § Justerades protokollet för den 7 innevarande månad.

2 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Anhåller härmed om entledigande från mitt riksdagsmannaupdrag fr. o. m. den 8 mars 1983.

Stockholm den 10 februari 1983

Tage Adolfsson

Kammaren biföll denna anhållan.

3 § Följande ansökningar hade inkommit:

Till riksdagen

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsuppdraget under tiden den 19 februari–den 18 mars för att fullgöra uppdraget som ombud vid kyrkomötet.

Stockholm den 10 februari 1983

Bengt Kindbom

Till riksdagen

Härmed anhåller jag om ledighet från uppdraget som riksdagsledamot fr. o. m. den 1 mars t. o. m. den 3 juni på grund av enskilda angelägenheter.

Halmstad den 8 februari 1983

Rolf Andersson

Till riksdagen

Ansöker om ledighet från riksdagsuppdraget under tiden den 5 april–den

27 maj för vård av barn enligt lagen om rätt till ledighet för vård av barn.

Stockholm den 8 februari 1983

Lars-Ove Hagberg

*Om Raoul
Wallenbergs öde*

Kammaren biföll dessa framställningar.

Talmannen anmälde att följande ersättare skulle tjänstgöra i stället för resp. ledamöter, nämligen

Elisabeth Granath (c) för Bengt Kindbom,

Ella Johnsson (c) för Rolf Andersson och

Birgitta Budd (vpk) för Lars-Ove Hagberg.

4 § Svar på fråga 1982/83:203 om Raoul Wallenbergs öde

Anf. 1 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Margaretha af Ugglas har frågat om regeringen avser att vidta några åtgärder med anledning av de uppgifter som nu senast framkommit rörande Raoul Wallenbergs öde.

De uppgifter som avses är sådana som har lämnats av en f. d. sovjetisk medborgare, som numera är bosatt i Israel. Denne säger sig ha träffat en fånge på fängelsjukhuset i Sverdlovsk i Sovjetunionen. Fången sägs ha uppgivit som namn Ravul Valimberg eller något liknande.

Till svar på Margaretha af Ugglas fråga kan meddelas att den f. d. sovjetiske medborgaren har intervjuats av Sveriges ambassadör i Tel Aviv och även av från Stockholm utsänd personal. Vidare har kompletterande uppgifter om de omständigheter som anges av uppgiftslämnaren insamlats från olika andra håll.

I det arbete som kontinuerligt bedrivs inom utrikesdepartementet ingår att noggrant pröva uppgifter av det slag som lämnats av den nämnde f. d. sovjetiske medborgaren i Israel. Dessa och andra uppgifter jämförs också med det numera mycket omfattande material som finns hos departementet.

Det har därvid ännu inte framkommit några nya omständigheter som motiverar några åtgärder av annat slag från regeringens sida än vad som hittills förekommit. Många gånger har sålunda på hög nivå framhållits för de sovjetiska myndigheterna, såväl under tidigare år som helt nyligen, att vi på svensk sida inte anser oss ha fått klarhet rörande Raoul Wallenbergs öde. Detta fortsätter att utgöra ett olöst problem i våra relationer. Till dess att full klarhet har nåtts kommer regeringen att fortsätta ansträngningarna att finna honom.

Anf. 2 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern för hans utförliga svar på min fråga.

Jag noterar med särskild tillfredsställelse att frågan om Raoul Wallenbergs öde nyligen återigen har tagits upp med de sovjetiska myndigheterna. Naturligtvis får ingen möda sparas när det gäller att utröna Raoul Wallenbergs vistelseort och öde.

Jag vill för kammaren upprepa ett enhälligt uttalande som utrikesutskottet i höstas gjorde med anledning av en motion av Elisabeth Fleetwood m. fl. Det är en god och riktig viljeinriktning för de svenska ansträngningarna vad gäller Raoul Wallenberg. Utskottet sade så här:

”Utskottet anser för sin del att utgångspunkten för bedömningar av utsikterna att bringa klarhet i Raoul Wallenbergs öde fortfarande är att det inte kan anses bevisat att Wallenberg inte längre skulle vara i livet. Huvudsyftet för allt svenskt agerande måste därför fortsatt vara att söka utröna vad som hänt Wallenberg efter gripandet i mitten av januari 1945 och under hans därpå följande fångenskap, spåra honom om han fortfarande är livet och söka utverka hans befrielse.”

Detta är en riktig och värdefull utgångspunkt för vårt agerande, och jag tycker mig spåra samma inställning i utrikesministerns svar.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på frågorna 1982/83:248 och 250 om behandlingen i Nigeria av icke-nigerianska medborgare

Anf. 3 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Bertil Måbrink har riktat följande fråga till statsministern:

Ämnar regeringen att i kraftfulla ordalag ta avstånd från den pågående behandlingen av icke-nigerianska medborgare i Nigeria?

Ola Ullsten har frågat statsministern om regeringen på diplomatiska eller andra vägar hos den nigerianska regeringen protesterat mot den omänskliga behandlingen som de från Nigeria utvisade ghananerna utsätts för.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågorna, och jag ber att få göra detta i ett sammanhang.

Herr talman! Bakgrunden till frågorna är väl känd. Nigerias regering förklarade den 17 januari att samtliga de personer som illegalt kommit till och vistades i Nigeria måste lämna landet inom två veckor. Tidsfristen utsträcktes senare till fyra veckor för vissa kategorier. Största delen av de människor detta beslut gällde hade kommit från Ghana. Situationen komplicerades av att Benin och Togo helt oväntat och plötsligt stängde sina gränser för genomresande ghananer. Massmedia rapporterade om följderna när hundratusentals människor trängdes vid gränserna och i hamnen i Lagos, om mänskligt lidande och flera dödsfall.

Utvecklingen gick därefter mycket snabbt. Landgränserna öppnades åter. Den 5 februari hade evakueringen från Nigeria i stort sett avslutats. Endast ett par dagar senare kunde ögonvittnen berätta att så gott som samtliga

Tisdagen den
15 februari 1983

*Om behandlingen
i Nigeria av icke-
nigerianska med-
borgare*

utvisade ghananer återvänt till sina hembyar.

Genom omfattande internationellt bistånd har den utomordentligt svåra situation de utvisade försatts i underlättats. Sverige har hittills bidragit med drygt 2,5 milj. kr. för förnödenheter som förmedlats genom Röda korset, Lutherhjälpen och Frikyrkan Hjälper. Även Nigerias regering har efter samråd med regeringen i Ghana finansiellt bidragit till att underlätta de utvisades återanpassning till hemlandet.

Varje land har rätt att reglera sin invandring. Man kan diskutera formerna och metoderna härför, men inte själva rätten. Utvisningarna från Nigeria har lett till omfattande mänskligt lidande, som väckt en stark reaktion, i Sverige och internationellt. Ett uttalande av statsministern av denna innebörd gjordes i en TV-intervju den 1 februari. Den nigerianska regeringen torde sålunda vara väl medveten om den svenska synen på flyktingproblemen såväl generellt som i Västafrika just nu.

Även om läget förefaller ha stabiliserats oväntat snabbt kan ytterligare insatser bli aktuella längre fram, beroende på utvecklingen i framför allt Ghana. Regeringen håller därför frågan under uppsikt.

Anf. 4 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Man skulle kunna säga att det är nästan överspelat, för det var ju en tid sedan detta skedde, men jag förstår att utrikesministern har mycket att göra.

Min avsikt är självfallet inte att blanda mig i den nigerianska regeringens invandrarpolitik. Den har jag inte med att göra, och det är alltså inte därför jag har ställt frågan. Jag har gjort det därför att utvisningen skedde på ett mycket upprörande sätt – jag anser det vara ett brott också mot de mänskliga rättigheterna.

Som utrikesministern säger skulle evakueringen ske med mycket kort varsel, och det finns uppgifter om att en bra bit över en miljon icke-nigerianska medborgare befann sig i Nigeria. Vi vet också att den nigerianska polisens och militärens metoder var mycket brutala. De som råkade mest illa ut var barn och åldringar.

Man kan visserligen säga att dessa människor vistades i Nigeria illegalt, eftersom de inte hade något uppehållstillstånd, men jag vill påstå att de fanns i Nigeria med nigerianska regeringens goda minne. Jag tror också att vi kan vara överens om att ghananerna har varit med om att bygga upp det i jämförelse med andra afrikanska stater relativa välstånd som ändå råder i Nigeria.

Att tragedin inte blev större måste man faktiskt tillskriva regeringen i Ghana, som mycket skickligt lyckades mobilisera en organisation som relativt smidigt kunde ta emot människorna. Efter vad jag förstår krävs det nu ganska stora insatser i Ghana för att slussa ut de återvändande ghananerna i landet och se till att de får något att livnära sig på.

Utrikesministern säger att Sverige har gett några miljoner i bistånd. Jag skulle vilja fråga om Sverige avser att bistå med ytterligare ekonomiska medel.

Det är en sak att statsministern har uttalat sig i TV och fördömt det inträffade, men nog borde man kunna framföra sin protest direkt till regeringen i Nigeria. Jag tycker att det skulle ha varit på sin plats.

Nr 82

Tisdagen den
15 februari 1983

Anf. 5 OLA ULLSTEN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Den var ställd till statsministern, inte på grund av någon sidovördnad mot utrikesministern, vars ansvarsområde detta är, utan därför att statsministern hade besökt Nigeria strax innan den grymma massutvisningen av miljontals människor började. Anledningen till min fråga var att jag ville veta om statsministern då hade protesterat mot den omänskliga behandling som Nigeria utsatte sina invandrare för. Om han inte hade gjort det, ville jag ge honom en möjlighet att bryta sin tystnad efter hemkomsten.

*Om behandlingen
i Nigeria av icke-
nigerianska med-
borgare*

Som framgår av svaret har statsministern tydligen uttalat sig i ett TV-inslag samma dag som jag ställde min fråga. Jag har inte kunnat ta reda på vad han sade, men jag förmodar att det måste ha varit ett ganska "avvägt" uttalande. Utrikesministern säger själv om hela denna tragedi, att den är diskutabel. Det är allt.

Sverige skall hjälpa u-länderna. Både solidaritet och egenintresse är goda motiv för det. Men, herr talman, det måste också vara vår uppgift att värna de mänskliga rättigheterna och protestera mot inhuman behandling av människor. Det skall vi vara beredda att göra varhelst sådana brott begås. Länder som vi i övrigt har goda förbindelser med får naturligtvis därvidlag inte vara något undantag. Det är bra att regeringen anslagit pengar över biståndsbudgeten. Men, herr talman, jag saknar fortfarande det politiska ställningstagandet.

Vad tycker regeringen om att Nigeria med hugg och slag driver ut människor som sökt sig till landet för att finna sin bärning? Är det verkligen det enda man har att säga, att detta är diskutabelt?

Anf. 6 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Vad först gäller frågan om Sverige kommer att ge ytterligare bistånd till dem som nu tvingas att lämna Nigeria vill jag nämna att vi just i dagarna har fått in en ansökan om ytterligare biståndsåtgärder. Ansökan är formulerad av den västafrikanska samarbetsorganisationen. Vi kommer att pröva denna ansökan, och jag kan inte nu ge något svar.

Vad gäller det som Ola Ullsten tar upp, nämligen att ett uttalande borde göras på diplomatisk väg eller av statsministern, vill jag svara att det är alldeles klart att Nigeria har rätt att bestämma vilka som skall få vistas i Nigeria och vilka som skall få arbeta där. Men samtidigt kan man ju inte förneka att det tvång till utvandring som det här var fråga om utövades mycket snabbt, och det framkallade lidanden hos de berörda personerna. Det gav också statsministern uttryck för i en TV-intervju. Därmed får det väl anses att Sverige har klargjort sin inställning, att man måste med humanitet behandla sådana personer som visserligen illegalt kommit in i och vistas i ett land men som sedan tvingas att lämna det.

Tisdagen den
15 februari 1983

Om remissbehandlingen av förslag om stöd och hjälp åt misshandlade kvinnor

Anf. 7 OLA ULLSTEN (fp):

Herr talman! Jag ifrågasätter naturligtvis inte Nigerias rätt att bestämma vilka människor som skall få vistas i landet – att ha invandrarlagar precis som vi har. Det är en rätt som varje land måste ha. Vad jag efterlyste var en åsikt från regeringens sida om det sätt på vilket dessa lagar tillämpats i det här fallet. Att denna tillämpning åstadkommit fruktansvärt mycket lidande för de människor som utsatts för deporteringen har vi alla kunnat se, men det borde vara en regerings sak i en sådan här allvarlig situation att inte bara konstatera att människor lider utan att använda sina förbindelser – förbindelserna med Nigeria är goda, och jag hoppas de skall förbli det – till att påtala de metoder som har använts och klargöra att man inte vill acceptera dem.

Jag tror inte att utrikesministern behöver vara så rädd för att bli beskylld för att spela rollen av världssamvete. Ibland kan det vara ett större brott att vara tyst eller att vara överslätande.

Anf. 8 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Det kan alltid ifrågasättas vilken metod som är den lämpligaste för en regering när det gäller att klarlägga sin ståndpunkt – antingen att göra ett uttalande direkt till hela folket och för omvärlden genom att statsministern framträder i TV eller också att gå på diplomatisk väg. I det här fallet valde statsministern att göra en offentlig deklARATION.

Anf. 9 OLA ULLSTEN (fp):

Herr talman! Det är inte val av medium som jag kritiserar – det är val av uttryck. Jag har inte sett TV-inslaget i fråga, men jag utgår ifrån att det som utrikesministern säger är detsamma som det som statsministern sade. Vad vi alltså fått veta nu är att regeringens uppfattning om tragedin i Nigeria är att myndigheterna där handlade diskutabelt. Jag tycker att det är ett mycket svagt politiskt uttalande.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1982/83:240 om remissbehandlingen av förslag om stöd och hjälp åt misshandlade kvinnor

Anf. 10 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Maj-Lis Löow har frågat hur jag avser att handlägga den rapport om kvinnomisshandel som arbetsgruppen för stöd och hjälp till misshandlade kvinnor i går har överlämnat till mig. Maj-Lis Löow har också frågat om kvinnoorganisationerna kommer att få tillfälle att yttra sig över arbetsgruppens insatser, innan de leder till åtgärder från regeringen.

Arbetsgruppens rapport innehåller en kartläggning och beskrivning av problemet kvinnomisshandel. Gruppen redogör för kvinnomisshandelns omfattning, lagstiftningen på området, orsaker till problemet m. m. Vidare

---

Om remissbehandlingen av förslag om stöd och hjälp åt misshandlade kvinnor

lämnar arbetsgruppen en rad synpunkter på hur insatserna för stöd och hjälp åt misshandlade kvinnor kan förbättras. I rapporten lämnas också förslag om information, utbildning, forskning och försöksverksamhet inom området.

När det gäller information och utbildning har 1 milj. kr. beräknats för dessa ändamål i årets budgetproposition. Arbetsgruppen föreslår att socialstyrelsen får i uppdrag att genomföra informations- och utbildningsinsatser inom ramen för dessa medel.

Arbetsgruppen föreslår också att socialdepartementet bör medverka till att försöksverksamhet som inriktas på stöd och hjälp åt misshandlade kvinnor snarast kommer till stånd. Ett annat av arbetsgruppens förslag är att delegationen för social forskning inom socialdepartementet skall arrangera ett forskningsseminarium för att stimulera till forskning om kvinnomisshandel.

Inför det fortsatta arbetet med denna fråga inom socialdepartementet och socialstyrelsen är det värdefullt att få synpunkter på problemet och på arbetsgruppens överväganden och förslag från kvinnoorganisationer och andra organisationer, liksom från kommuner och landsting.

Rapporten kommer därför att bli föremål för remissbehandling.

För att ge rapporten en ökad spridning kommer den dessutom att skickas för kännedom till i första hand samtliga kommuner och landsting. Jag anser att rapporten kan utgöra ett viktigt underlag när det gäller att på olika håll utveckla stöd- och hjälpinsatser för misshandlade kvinnor och deras barn.

Anf. 11 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Med det här svaret är syftet med min fråga tillgodosett. Det är utmärkt, och därmed skulle jag kunna låta mig nöja. Jag tycker ändå att det kan vara på sin plats att litet grand redovisa varför jag tycker att den här remissomgången är så angelägen.

Arbetsgruppen kom till efter ett tillkännagivande från riksdagen i december 1980. Det var i sin tur resultatet av att socialutskottet för första gången – om jag inte misstar mig – hade behandlat motioner om stöd till misshandlade kvinnor. Min egen motion det året gick ut på statligt stöd till olika former av jourverksamhet för kvinnoväldets offer. Det var ju först i slutet på 1970-talet som vi blev uppmärksammade på vilket enormt samhällsproblem detta egentligen är.

Sedan dess har det hänt mycket, och en del har hänt glädjande snabbt. De ändrade åtalsreglerna är ett bra exempel på en snabb och viktig förändring, som kom till tack vare den kunskap som debatten gav.

Inom min egen organisation, det socialdemokratiska kvinnoförbundet, satte vi genast i gång studie- och konferensverksamheten kring kvinnomisshandeln. Den hade både ett opinionsbildande och ett kunskapsamlande syfte, som ledde till politiska krav på olika områden. Men det ledde också till att kvinnorna så att säga tog saken i egna händer och drog i gång stödgrupper och jourverksamhet, öppnade jourlägenheter, osv. Vi gjorde för ett år sedan en inventering inom det socialdemokratiska kvinnoförbundet och konstaterade

Tisdagen den
15 februari 1983

*Om beredskapen
i fråga om reserv-
kraft vid
sjukhusen*

rade då att våra klubbister var engagerade i sådan här verksamhet eller hade tagit initiativ till kommunal verksamhet på inte mindre än 50 platser. Det måste betraktas som ett mycket bra resultat efter bara drygt två års arbete. Sannolikt har det hänt ytterligare ännu mycket mer på det senaste året. Ofta är det också ett tvärpolitiskt samarbete på lokalplanet.

Med denna beskrivning vill jag ha sagt att det tack vare detta arbete och genom praktiska erfarenheter finns mycken kunskap samlad inom de politiska kvinnoorganisationerna. Därför är det också rimligt att vi får anlägga synpunkter på den interdepartementala arbetsgruppens förslag.

Även om det alltså hänt en hel del, återstår mycket innan vi med gott samvete kan hävda att samhället har reagerat såsom det anstår en rättsstat. Låt mig därför också uttrycka min stora tillfredsställelse över att man inom departementet varit förutseende nog att redan i årets budgetproposition anslå 1 milj. kr. till genomförandet av en del av de åtgärder som kan bli aktuella med anledning av arbetsgruppens rapport. I en tid då så mycket får vidkännas nedskärningar tycker jag att det är en viktig markering av en vilja till insatser när man anslår en "färsk" miljon för ett nytt ändamål.

Sannolikt kommer det tyvärr ändå att gå med den miljonen som det går med femöringen i en känd visa. Den skulle alltså behöva räcka till mycket. I propositionen nämns några saker, såsom informationsinsatser och utbildning. Däremot nämns ingenting om det ursprungliga förslaget, nämligen om stödet till olika former av jourverksamhet.

Jag skall inte ta upp en debatt nu med statsrådet om innehållet i arbetsgruppens rapport. Men jag tycker att det ytterligare understryker vikten av att vi får vara med och påverka prioriteringarna när det gäller den aktuella miljonen.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1982/83:252 om beredskapen i fråga om reservkraft vid sjukhusen

Anf. 12 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Gunnar Biörck i Värmdö har frågat om jag vänligen vill ge riksdagen upplysning, om beredskapsläget i fråga om reservkraft vid Karolinska sjukhuset och – om möjligt – andra svenska sjukhus.

Frågan är föranledd av ett strömavbrott vid Karolinska sjukhuset den 1 februari i år.

Reservkraft för elektricitet finns vid alla akutsjukhus. Reservkraften är i första hand avsedd för vissa särskilt viktiga funktioner och täcker vanligtvis ca 30 % av det totala kraftbehovet. Detta procenttal varierar dock, bl. a. beroende på vilken typ av sjukhus det gäller. Vid exempelvis Danderyds sjukhus motsvarar reservkraften 70 % av det totala kraftbehovet, medan motsvarande tal för ett långvårdssjukhus som Åkeshovs sjukhus i Stockholm är 10 %.

---

*Om beredskapen
i fråga om reserv-
kraft vid
sjukhusen*

Vid Karolinska sjukhuset (KS) finns en reservkraftsanläggning för 50–100 % av det totala kraftbehovet, beroende på årstiden. Under vintern får KS reservkraft för hela sitt behov genom tre ångturbiner. Under sommaren används dieselmotorer som svarar för 50 % av det totala behovet. KS försörjer också Karolinska institutet med erforderlig elektricitet.

Den aktuella händelsen vid KS har medfört att en rad tekniska åtgärder har vidtagits för att säkerställa försörjningen med elkraft. Vidare har en utredning tillsatts inom Stockholms läns landsting med uppgift att analysera orsakerna till att reservkraftsanläggningen inte fungerade på avsett sätt och lägga fram lämpliga förslag till åtgärder.

För sjukhusens funktioner i krig har den tekniska försörjningen en avgörande betydelse. Socialstyrelsen, har under år 1982 tillsammans med civilförsvarsstyrelsen startat ett utredningsarbete om sjukvårdens skydd i krig. Som ett led i detta arbete kommer under hösten 1983 en riksomfattande inventering av våra sjukhus att göras i samarbete med sjukvårdshuvudmännen i syfte att öka skyddet för olika funktioner, bl. a. elförsörjningen.

Anf. 13 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Tillåt mig att tacka statsrådet Sigurdson för hennes vänlighet att försöka besvara min fråga. Den har naturligtvis ingen politisk bakgrund. Men när nyheten om driftstoppet vid Karolinska sjukhuset blev känt blev jag tillfrågad av riksdagskolleger från skilda partier om hur en sådan sak kunde inträffa. Eftersom jag inte kunde svara på det och frågan föreföll vara av allmänt intresse och ligga inom ramen för de beredskapsintressen som jag här i riksdagen hela tiden försökt bära ett visst ansvar för, ville jag bereda statsrådet tillfälle att ge riksdagen och allmänheten upplysningar om läget. Det har nu skett genom statsrådets svar.

Svaret betyder att man alltså ännu inte är på det klara med orsaken till haveriet vid KS, och det innebär också att man någon gång i höst börjar se på hur det förhåller sig med de andra sjukhusens reservkraft. Jag är tveksam till om allmänheten och riksdagen kan känna sig tillfredsställda med det svaret, men det är inte statsrådets fel.

Vad som har inträffat på Karolinska sjukhuset är naturligtvis ett memento för alla sjukhusledningarna och all sjukvårdsplanering, civil lika väl som militär. Som klinikchef och chefläkare under många år kan jag säga att jag upplevt att sjukhusens beredskapsplanering har varit mycket teoretisk och svag, medan den akuta incidensberedskapen vid t. ex. större trafikolyckor mestadels visat sig fungera mycket väl. Jag har därför varit – och är fortfarande – orolig för beredskapsaspekterna totalt, särskilt för händelser och åtgärder där agerandet ligger utanför den medicinska delen av beslutsprocessen. Om sådant som på Karolinska sjukhuset kan inträffa under fredstid, hur blir det då under krigsförhållanden? Numera är alla sjukhus landstingskommunala, men är vederbörande kommunala myndigheter tillräckligt intresserade av detta? Jag är inte säker på det.

Jag föreställer mig att man i allmänhet måste arbeta med två system, ett elektriskt och ett icke-elektriskt, manuellt. Jag hade en diskussion här i

---

*Om beredskapen
i fråga om reserv-
kraft vid
sjukhusen*

kammaren för ett år sedan med statsrådet Olof Johansson om elektromagnetisk puls. Jag skall inte dra in det nu, men frågan är hela tiden: Vad har vi för reservsystem om elektriciteten fallerar på olika ställen i landet?

I massmedia har uppmärksamheten varit riktad mest på operationsaktiviteten. Jag föreställer mig emellertid att fjärrvärmeanläggningar – där fel kan leda till risk för utkylda sjukhus – också är väsentligt att tänka på.

Jag beklagar uppriktigt, herr talman, den successiva avrustningen av statens inflytande över sjukvården. För den lämnar den till synes ansvariga ministern – hälso- och/eller sjukvårdsministern, som det halvofficiellt hetat – med ett så tungt ansvar att bära, samtidigt som hon (som det varit fråga om de senaste fem gångerna) har så otillräckliga resurser för att kunna leva upp till det ansvaret. Jag har också frågat mig i vilken utsträckning statsrådet Sigurdsen måste anses dela ansvaret med försvarsministern och civilministern. Det vore kanske av intresse att höra vad statsrådet har för synpunkter på det.

I en tidigare debatt sade jag till statsrådets företrädare Karin Ahrland: Tag befälet! Det ansåg hon sig med hänsyn till regeringsformen inte kunna göra. Får jag fråga: Finns det *någon* som kan göra det?

Anf. 14 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Låt mig först säga till Gunnar Biörck, som ju sitter i konstitutionsutskottet och känner till grundlagen och vet att den här församlingen stiftar lagar som vi har att rätta oss efter oavsett om vi är vanliga medborgare, riksdagsmän eller regeringsledamöter: Det är helt riktigt att det är sjukvårdshuvudmannen som i första hand har ansvaret. Men jag vill också säga till Gunnar Biörck – och jag utgår ifrån att han känner till det – att det skall ske en rapportering till socialstyrelsen, och sedan ankommer det på socialstyrelsen att överväga om några åtgärder från statlig sida erfordras när det gäller elförsörjningen i det här fallet.

Jag tror att jag vågar påstå att händelsen vid Karolinska sjukhuset den 1 februari i år inte bara har fått Stockholms läns landsting att se över sitt reservkraftssystem, utan också att den i landet i övrigt har kommit att uppmärksammas av ansvariga sjukvårdspolitiker.

Anf. 15 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för kompletteringen av svaret. Den visar att statsrådet i första hand lägger ansvaret på socialstyrelsen, och det är naturligtvis riktigt. Det är den *myndighet* som närmast är berörd. Men vi här i riksdagen har inte möjlighet vare sig att granska socialstyrelsen eller att direkt vända oss till den, utan vi har att vända oss till hälso- och sjukvårdsministern.

Jag är helt medveten om att statsrådet Sigurdsen här har givit precis de upplysningar som f. n. kan ges. Därför vill jag varmt vädja till henne att mycket noga följa den här frågan. Det är långt till hösten, och det kan hända mångt och mycket dessförinnan.

Anf. 16 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag kan lova Gunnar Biörck i Värmdö att jag mycket uppmärksamt skall följa den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1982/83:254 om gymnasieskolans dimensionering

Anf. 17 Utbildningsminister LENA IJELM-WALLÉN:

Herr talman! Rune Rydén har citerat vad jag i ett par sammanhang har sagt om gymnasieskolans dimensionering och om förstahandsvalets betydelse för elevernas motivation. Rune Rydén har sedan frågat mig om det jag sagt innebär att t. ex. Lunds kommun kommer att kunna ta in fler elever på linjer med många sökande.

Jag kommenterar först de två citaten och beskriver sedan de möjligheter som bör finnas för att anpassa gymnasieskolan efter bl. a. elevernas intressen.

Först citatet från en tidningsintervju, där jag sade att "studiemotivationen betyder så mycket att förstahandsvalet ibland måste tillgodoses till varje pris". Jag hade dessförinnan uttalat min förhoppning att intagningsnämnderna tar stor individuell hänsyn vid intagningen till gymnasieskolan. Jag fortsatte sedan med tanken att man gärna kan pröva sig fram genom att t. ex. vidga den fria kvotgruppen och över huvud taget lokalt söka former som minskar betygens dominerande betydelse. Om Rune Rydén och andra, både i Lund och i andra kommuner, vill stödja en ökad frikvotsintagning för att minska betygens roll, blir jag givetvis glad. Glädjen kommer att delas av de elever som kanske efter olika svårigheter i grundskolan därigenom får en chans till en bättre start i gymnasieskolan.

Så till citatet ur budgetpropositionen om att gymnasieskolan bör dimensioneras efter elevintresse, arbetsmarknadsbehov och kommunernas möjligheter att anordna utbildning. Jag har inte prioriterat någon av aspekterna. De måste vägas samman efter bästa förmåga, när skolöverstyrelsen (SÖ) och länskolnämnderna beslutar om gymnasieskolan. Det är bl. a. för att få en bättre regional anpassning av utbudet av studievägar som vi nu har ett nytt planeringssystem för gymnasieskolan, där de flesta besluten skall tas av länskolnämnderna.

Till stöd för det planeringsarbetet har regeringen i budgetpropositionen föreslagit dels en ökad planeringsram för gymnasieskolan, dels vissa omfördelningar mellan utbildningssektorerna så att just kommunernas möjligheter att anordna utbildningar som eleverna söker till kan utnyttjas maximalt. Jag kan t. ex. nämna att inom den ekonomisk-merkantila sektorn fanns det i år 109 behöriga förstahandssökande till 100 platser på den treåriga ekonomiska linjen och 115 behöriga förstahandssökande till 100 platser på den tvååriga ekonomiska linjen. Inom den teknisk-naturvetenskapliga sektorn fanns det 137 sökande till 100 platser på tvåårig drift- och

Nr 82

Tisdagen den
15 februari 1983

---

*Om gymnasie-
skolans
dimensionering*

underhållsteknisk linje. Den sistnämnda linjen föreslås bli reguljär, och båda de sektorer jag nämnt föreslås bli kraftigt ökade för att kunna tillmötesgå elevvalen. På den humanistisk-samhällsvetenskapliga sektorn, där det fanns 111 sökande till 100 platser på treårig samhällsvetenskaplig linje, följde regeringen SÖ:s förslag att låta sektorn minska, men i långsammare takt än vad tidigare regering planerat.

Anf. 18 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lena Hjelm-Wallén för svaret. I en intervju i Sydsvenska Dagbladet i januari månad sade Lena Hjelm-Wallén att studiemotivationen betydde så mycket att förstahandsvalet ibland måste tillgodoses till varje pris.

När jag sedan läste i budgetpropositionen att gymnasieskolan skulle dimensioneras dels efter ungdomarnas intresse av olika utbildningar, dels efter den kunskap som nu finns om arbetsmarknadens behov och dels efter kommunens möjlighet att anordna utbildning, trodde jag att svaret bara skulle kunna bli ett, nämligen att kommuner som har gjort allt för att tillgodose statsmakternas intentioner om satsningar på de yrkesförberedande linjerna, men trots detta har en stark översökning till de teoretiska linjerna, skulle få större möjlighet att bättre tillgodose elevernas förstahandsval och kanske därmed också skolans och säkerligen också den lokala arbetsmarknadens behov.

I exempelvis Lunds kommun är intagningspoängen till de teoretiska linjerna i regel betydligt högre än i övriga kommuner i länet, medan situationen är mer normal för de yrkesförberedande linjerna.

Frustrationen är därför stor när kommunen inte – på grund av fackligt motstånd – får bygga ut de praktiska linjerna och inte får ytterligare tilldelning av klasser för de teoretiska linjerna. De fackliga organisationerna har i det här fallet säkerligen rätt när de säger nej till ytterligare utbyggnad av byggnads- och anläggningslinjen. Det förefaller i nuvarande arbetsmarknadsläge mindre välbetänkt att låta det bli en ökning på det området.

Borde inte större hänsyn tas till de lokala variationerna? Mycket talar för att profilen på sökningsfrekvensen i vad gäller gymnasiet är annorlunda i universitetsstäderna än i andra kommuner. Det problemet löser man, enligt min uppfattning, inte med frikvotsintagning eller andra former av intagning där betygen ges en mindre roll eller plockas bort helt. Jag uppfattar Lena Hjelm-Walléns svar så, att det – om man nu skall vara något cynisk – är bättre att låta ungdomarna bli arbetslösa utan utbildning än med. Hon glömmet då att utbildning och bildning är en lätt börda att bära, varhelst man går i livet. Och en genomgången utbildning kan knappast försämra elevens arbetsmarknadssituation.

Vet vi f. ö. hur den framtida arbetsmarknaden ser ut? Enligt min uppfattning vet man knappast det. Det är därför med beklagande jag konstaterar att Lena Hjelm-Wallén inte står fast vid vad hon har sagt om betydelsen av förstahandsvalet – att det måste tillgodoses till varje pris.

Det hopp som eleverna i exempelvis Lund och andra universitetsstäder

säkerligen kände efter att ha läst uttalandet har enligt min mening släckts. Mot statsrådets starka betoning av förstahandsvalets betydelse står ju den faktiska verkligheten och möjligheten att tillgodose elevernas förstahandsval. Antalet ansökningar till de teoretiska linjerna hade enligt min uppfattning antagligen varit ännu större än det redovisade, om inte förstahandsvalet hade gett eleverna 0,5 poäng extra. Detta leder till taktikval. Eleverna söker till den linje de tror sig komma in på och inte till den de skulle vilja gå på.

Anf. 19 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag menar att man skall ta hänsyn till de lokala förhållandena, och jag menar också att det nuvarande planeringssystemet i hög grad ger den möjligheten.

Vi har också, när vi har övervägt våra förslag till riksdagen om gymnasieskolans dimensionering, lyssnat med kommunerna, hört efter vad de klarar av att anordna.

Det är på grundval av de kontakterna med kommunerna och länskolnämnderna som vi har gjort en något annorlunda fördelning än den föregående regeringen gjorde i sina långtidsplaner. Vi har t. ex. dimensionerat upp den humanistisk-samhällsvetenskapliga sektorn med 500 intagningsplatser i förhållande till den tidigare borgerliga regeringens dimensionering. Det är ett uttryck för att vi har lyssnat till kommunerna och sett hur elevernas önskemål i ansökningarna har gått.

Jag vill också säga att regeringen, för att underlätta planeringen i kommunerna, redan har utfärdat provisoriska föreskrifter om elevplatser i gymnasieskolan under nästa läsår. Beslut om att tilldela kommunerna platser fattas sedan i de flesta fall av länskolnämnderna inom de ramar som SÖ tilldelar dem.

Jag har erfarit att SÖ har gjort en fördelning som ger Malmöhus län ca 450 intagningsplatser utöver vad länet tidigare har tilldelats. Detta har skett på grundval av den vettigare dimensionering som denna regering har gjort i förhållande till den tidigare.

Anf. 20 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Får jag tolka statsrådet Lena Hjelm-Walléns senaste inlägg så, att hon är beredd att ta ytterligare hänsyn till de lokala förhållandena, alltså att gå ännu längre än vad som anges i budgetpropositionen och mera ansluta till vad hon sade i intervjun i Sydsvenska Dagbladet? Innebär det att Lunds kommun kan räkna med att i framtiden få ytterligare tilldelning av platser på de teoretiska linjerna och att den tilldelningen kommer att ske på ett tidigare stadium än f. n., så att den ryckighet i planeringen på lokalt håll som man klagat över kan försvinna? Man säger att det är klart otillfredsställande att man får tillskott flera gånger under året, den sista gången kanske sent under vårterminen, och det leder till svårigheter att på ett tillfredsställande sätt exakt dimensionera gymnasieskolan i kommunen.

Tisdagen den
15 februari 1983

*Om gymnasie-
skolans
dimensionering*

Anf. 21 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Det tidningscitrat vi diskuterar handlade om en annan sak, nämligen frikvotsintagningen. Vi skall inte blanda in den i det här sammanhanget.

Situationen är den att eleverna just sökt till gymnasieskolan och intagningarna pågår. När sökandebilden är klar och när vi bättre kan överblicka arbetsmarknadssituationen bör man, enligt vad som föreslås redan i budgetpropositionen, ha möjligheter att göra vissa smärre omfördelningar mellan sektorer. Det skall naturligtvis utnyttjas om det behövs. Men fortfarande måste det vara en avvägning mellan såväl individernas intresse som kommunernas möjligheter att anordna utbildningen och arbetsmarknadens krav.

Anf. 22 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! I likhet med Lena Hjelm-Wallén anser jag att förstahandsvalet naturligtvis skall spela en utomordentligt stor roll för eleverna och för skolans dimensionering. Att man sedan också skall ta hänsyn till arbetsmarknadens behov finner jag helt riktigt.

Nu är det så att förstahandsvalet får ytterligare 0,5 poäng. Därför borde det göras någonting åt det taktikval som man f. n. upplever som ett stort bekymmer på gymnasieskolan. Om man sänkte detta poängpåslag till 0,2 poäng skulle man, tror jag, kunna få systemet litet rättvisare. Nu är det så att man måste söka på den linje som man tror sig komma in på – i annat fall är man nästan slagen till slant. Man kommer inte att kunna komma i fråga på andrahands- eller tredjehandsalternativet, eftersom de som sökt dit som förstahandsalternativ kommer att gå före. Det skulle vara trevligt att få veta om Lena Hjelm-Wallén tänkt se över den saken.

Anf. 23 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! De intagningsregler som nu gäller är ganska nya. Jag tycker man skall vara försiktig med att ändra dem ofta. Det är någonting som vi dess värre fått lära oss under senare tid – jag tycker att den borgerliga regeringen har ändrat för mycket i antagningsreglerna för högskolan. De nya reglerna måste få sätta sig, så att man kan göra en ordentlig utvärdering av dem.

Sedan tycker jag Rune Rydén något talar emot sig själv. Om man tycker att förstahandsvalet är väldigt viktigt, är det väl bra att det tillmäts ett ganska högt poängvärde när någon söker till gymnasieskolan!

Anf. 24 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag tycker att förstahandsvalet är väldigt viktigt och att man skall ge det ett extra påslag, gärna 0,2 poäng. Men att ge det 0,5 poäng innebär i praktiken att man höjer betygskvoten med nästan en enhet för dessa gymnasieelever, och det är att rubba det normala konkurrensförhållandet när man söker till olika linjer. Det är inte särskilt bra, för det leder till taktikval. Man frångår principen att eleverna skall söka efter sitt intresse, och

den principen tyckte jag att Lena Hjelm-Wallén förtjänstfullt framhöll i sin intervju.

Nr 82

Tisdagen den
15 februari 1983

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Föredrogs men bordlades åter
Skatteutskottets betänkande 1982/83:20

*Meddelande om
frågor*

10 § Anf. 25 TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppförs skatteutskottets betänkande 20 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

11 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1982/83:87 Vattenföroreningsavgift

1982/83:93 Ändring i brottsbalken m. m. (förvandling av böter)

1982/83:102 Tillfällig vinstskatt

12 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 14 februari

1982/83:275 av *Jörgen Ullenhag* (fp) till industriministern om lokalisering till Sverige av ett FN-center för gen- och bioteknik:

Enligt tidningsuppgifter har den svenska regeringen ångrat sin tidigare negativa inställning till tanken på att förlägga det stora internationella FN-centret för gen- och bioteknik till Uppsala. Det uppges också att statsministern och industriministern har olika uppfattningar i frågan.

Mot denna bakgrund vill jag till industriministern ställa följande frågor:

1. Har Sverige fortfarande möjlighet att bli värdland för det internationella FN-centret för gen- och bioteknik?

2. Är regeringen, om möjlighet finns, nu beredd verka för att centret förläggas till Uppsala?

den 15 februari

1982/83:276 av *Kenth Skärvik* (fp) till utbildningsministern om antalet högskoleplatser:

Med hänsyn till de stora ungdomskullarna och den kärva arbetsmarknaden är det angeläget att öka antalet platser i högskolan. I folkpartiets partimotion om högskolan har vi tagit hänsyn till detta.

Nr 82

Tisdagen den
15 februari 1983

---

*Meddelande om
frågor*

Beräkningar som Sveriges förenade studentkårer (SFS) nyligen har gjort visar emellertid att regeringens budgetförslag innebär en minskning av antalet högskoleplatser med 2 300.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga utbildningsministern:
Anser utbildningsministern att SFS uppgift är riktig?

1982/83:277 av *Eva Hjelmström* (vpk) till utrikesministern om den militära utvecklingen i Stilla havs-området:

Situationen i Stilla havs-området är alarmerande. Spänningen inom området har ökat akut sedan USA, Japan och Sydkorea inlett en stor militärmanöver där också kärnvapen ingår.

Militäralliansen mellan de tre länderna liksom USA:s stöd till Japan och Sydkorea innebär ett direkt hot mot freden och försvårar en demokratisk utveckling i Sydkorea, liksom detta försvårar ett återförenande av Korea. Nordkorea har begärt ett sammanträde med stilleståndskommissionen för att söka förhindra militariseringen i området och för att söka nå en fredlig lösning av Koreakonflikten.

Mot bakgrund härav vill jag ställa följande frågor till utrikesministern:

1. Hur bedömer utrikesministern utvecklingen i Stilla havs-området?
2. Är utrikesministern beredd att intensifiera ansträngningarna på internationell nivå för att åstadkomma en fredlig återförening av Korea?

13 § Kammaren åtskildes kl. 15.50.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert